
ЗДРАВЕ И КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ

Изследването за доходите и условията на живот („изследването EU-SILC“) е ключов инструмент за осигуряване на информацията, изисквана за целите на европейския семеен и Европейския стълб на социалните права, и по-специално за разпределението на доходите, за бедността и социалното изключване. Чрез модула „Здраве“, данните за който се събират на всеки три години, изследването осигурява информация и за здравните грижи, факторите от определящо значение за здравето, здравословното състояние и уврежданията на здравето, а чрез модула „Качество на живот“, данните за който се събират на всеки шест години — за благосъстоянието и участието в социалния и културния живот.

ДЕТСКО ЗДРАВЕ И НЕПОСРЕЩНАТИ НУЖДИ ОТ ПРЕГЛЕД ИЛИ ЛЕЧЕНИЕ ЗА ДЕЦА

Информацията за общото здравословно състояние и степента на ограничаване на дейностите поради здравословни проблеми, непосредствени нужди от стоматологични или медицински преглед или лечение трябва да се предоставя за всяко дете на възраст между 0 и 15 години към момента на интервюто. На тези въпроси се отговаря за всяко дете по отделно.

- ***RCH010 Как най-общо оценявате здравето на Вашето дете?***

Въпросът RCH010 се отнася за здравето като цяло, а не за моментното здравословно състояние и въпросът няма за цел да отразява временните здравословни проблеми. Включват се различни измерения на здравето – физическо, социално и емоционално състояние, признаци и симптоми, свързани със здравето. Отговаря се по принцип. Изключват се моментните и краткотрайни заболявания.

- ***RCH020 В продължение на последните 6 и повече месеца беше ли ограничено детето Ви при извършване на обичайните за неговата възраст дейности, поради здравословен проблем?***

Въпрос RCH020 се отнася до наличието на ограничения при извършване на обичайните за децата дейности, т. е. трудности с дейностите, които обикновено се очаква да бъдат извършвани от деца на същата възраст: грижа за самия себе си и придвижване, дейности в училище, у дома и занимания през свободното време. Изключват се временни или краткотрайни ограничения, както и ограничения, дължащи се на финансови, културни или други причини, които не са свързани със здравето.

- ***HCH010 Незадоволена необходимост от медицински преглед или лечение (деца)***

Включват се:

- Здравни грижи за различни нужди (лечение, рехабилитация, профилактика) в различните му форми (хоспитализация, домашно лечение, амбулаторно лечение, дневно)
- Грижи за психичното здраве
- Превантивни медицински услуги

Изключват се:

- Вземането на лекарства с предписание и без предписание
- Стоматологични услуги

- ***НСН020: Основна причина за незадоволена необходимост от медицински преглед или лечение (деца)***

При посочване на основната причина трябва да се има предвид:

- **Не може да си позволи (твърде скъпо)/Не се покрива от здравната каса:** Има се предвид, че домакинството не може да плати цената на лечението или изследването на детето (децата) поради липса на достатъчно средства по принцип, а не в сравнение с други услуги (например че е по-скъпо от преди). Този отговор се посочва и ако лечението не се покрива от НЗОК. Включват се и случаите, в които домакинството не може да си позволи разходите за транспорт до мястото на медицинския преглед/лечение и по тази причина необходимостта от преглед/лечение е незадоволена.

- **В списъка на чакащите е:** Този отговор се използва за деца, които са били действително в списък на чакащите и не са получили помощ, въпреки необходимостта от спешни грижи; за деца преживявали забавяне в получаването на медицински грижи достатъчно бързо, както и за лица, които са обезкуражени да търсят грижи за децата си, заради дълъг списък.

Изключват се: времето за чакане да отидеш на лекар в деня на приемането (прекарано време в чакалня); в списъка на изчакващите за планираните прегледи (не-спешни), ако случая не се разглежда като спешен.

- **Прекалено отдалечено/ няма удобен транспорт:**

Изключват се: домакинството не може да си позволи разходите за транспорт, което следва да се отнесе към отговор „Не може да си позволи (твърде скъпо)“.

- ***НСН030 Незадоволена необходимост от стоматологичен преглед или лечение (деца)***

Включват се:

- Здравни грижи предоставени от стоматолог или ортодонт (специалист по ортопедична стоматология)
- Превантивни стоматологични услуги

Изключват се:

- Самолечение, вземането на лекарства с предписание и без предписание
- Други медицински услуги

- ***НСН020 Основна причина за незадоволена необходимост от стоматологичен преглед или лечение (деца)***

При посочване на основната причина трябва да се има предвид:

- **Не може да си позволи (твърде скъпо)/Не се покрива от здравната каса:** Има се предвид, че домакинството не може да плати цената на лечението на детето (децата) поради липса на достатъчно средства по принцип, а не в сравнение с други услуги (например че е по-скъпо от преди). Този отговор се посочва и ако лечението не се покрива от НЗОК. Включват се и случаите, в които домакинството не може да си позволи разходите за транспорт до мястото на стоматологичния преглед/лечение и по тази причина необходимостта от преглед/лечение е незадоволена.

- **В списъка на чакащите е:** Този отговор се използва за деца, които са били действително в списък на чакащите и не са получили помощ, въпреки необходимостта от спешни грижи; за деца преживявали забавяне в получаването на медицински грижи достатъчно бързо, както и за лица, които са обезкуражени да търсят грижи за децата си, заради дълъг списък.

Изключват се: времето за чакане да отидеш на лекар в деня на приемането (прекарано време в чакалня); в списъка на изчакващите за планираните прегледи (не-спешни), ако случая не се разглежда като спешен.

- **Прекалено отдалечено/ няма удобен транспорт:**

Изключват се: домакинството не може да си позволи разходите за транспорт, което следва да се отнесе към отговор „Не може да си позволи (твърде скъпо)“.

СПЕЦИАЛНИ ПОТРЕБНОСТИ НА ДЕЦАТА

Ако в домакинството има деца на възраст между 1 и 15 навършени години към 31.12.2021 г., се попълват въпросите, свързани с основните потребности на децата в домакинството. Ако не могат да бъдат осигурени потребностите дори само на едно дете от домакинството, то това се отнася и за другите деца в домакинството.

С въпрос **HD2** се изследват потребностите на децата от храна, облекло и обувки, потребности свързани с образованието или с прекарване на свободното време. На всички подвъпроси се посочва конкретен отговор за всеки отделен вид потребност. Ако на поне едно дете в домакинството не могат да бъдат удовлетворени потребностите, се приема че за всички деца в домакинството отговорът е „НЕ” в зависимост от причината.

Категорията «нови дрехи» (в **HD2.1.**) се отнася за дрехи, които са износени, а не които вече не са модерни. Акцентът е върху новите дрехи, но някои от тях могат да бъдат и втора употреба.

Обувките (в **HD2.2.**) трябва да се разбират в широкия смисъл - могат да се включват ботуши, сандали и т.н. в зависимост от климатичните особености, вкл. и за всички сезони (ежедневни обувки).

Въпрос **HD2.3.** се отнася до осигуряването на пресни плодове и зеленчуци поне веднъж дневно за децата в домакинството. Към пресните плодове и зеленчуци се отнасят и замразените плодове и зеленчуци, но консервираните се изключват.

Потребностите на децата, свързани с образованието им или с прекарване на свободното време, се отнасят до самостоятелно място отделено за учене, наличието на книги, различни принадлежности за игра, участие в екскурзии и тържества, за които се заплаща.

„Подходящи книги” (**HD2.5.**) означава книги, съобразени с възрастта и нивото на знания на детето. Учебници и учебни помагала не трябва да бъдат взети под внимание.

„Екипировка за игри навън” (**HD2.6.**) обхваща случаите, в които за всяко дете в домакинството, съобразно неговата възраст и физическо състояние, са осигурени екипировка за игра - велосипед, ролери или други ролкови кънки, ракети за федербал, за тенис и други. Не е строго необходимо всички деца в домакинството да притежават собствена екипировка или оборудване. Възможно е един велосипед или ролкови кънки да се ползват от всички деца в домакинството, стига те да са подходящи за възрастта им.

„Игри на закрито” (**HD2.7.**) включва поне един вид игра на закрито съобразно възрастта на детето и неговото физическо състояние - образователни игри за малки деца, строители, кубчета, домино, компютърни игри, табла, шах и други. В допълнение, не е строго необходимо всички деца в домакинството да притежават собствени игри, стига те да бъдат съобразени с възрастта и потребностите на всички деца от домакинството.

Терминът „редовни занимания” (**HD2.8.**) е в зависимост от разглежданата дейност. При отговор „да”, се счита, че дейността в свободното време се извършва няколко пъти годишно. Развлекателната дейност трябва да се извършва извън дома и се предполага, че за нея ще бъдат изразходени някакви парични средства. Например за вход и/или пътни разходи, разходи за покупка (например екипировка, музикален инструмент и др.)

Въпрос **HD2.10.** **Канене на приятели да си играят и похапнат от време на време** се отнася за канения на приятели, съученици на децата в домакинството, които включват похапване и игри. Поканите най-често се извършват у дома, но външните дейности също спадат към тях.

Въпрос **HD2.11.** **Почивка извън дома поне една седмица в годината (вкл. празници със семейството, гостуване при роднини, приятели, организирана почивка от училището и т.н.).** При попълване на този въпрос не е необходимо всички деца в домакинството да ходят заедно на почивка по едно и също време. Ако всяко дете от домакинството отива по време на почивката си далеч от дома най-малко една седмица годишно, отговорът трябва да бъде „да”, независимо от контекста (почивка със семейство, роднини, приятели, младежка организация, училищна екскурзия и др.). Ако в домакинството има дете, което не ходи на почивка поради здравословни проблеми, но домакинството

може да си позволи да осигури почивка за него и за останалите си деца (ако има такива), тогава отговорът трябва да бъде "Не - по други причини".

„Една седмица” означава 7 дни.

Въпрос **HD2.12. Участие в училищни екскурзии, дейности и тържества, за които се плаща**, включва само дейности, организирани от училището. Ако интервюто се случва по време на училищна ваканция, отнесете отговора към училищния период. Ако детето не посещава училище, посочете отговор 4.

„Подходящо място за учене или писане на домашни” (**HD2.13.**) означава тихо място с достатъчно пространство и светлина. Мястото трябва да е у дома, а не в библиотека, училищно помещение или друг тип център за самоподготовка. Ако детето не посещава училище, посочете отговор 4.

Здраве – за лица на 16 и повече години

Въпросите от модул 2021 относно здравето, имат за цел да съберат допълнителна информация за финансовото натоварване, свързано с разходи за медицински и стоматологични услуги, периодичност на посещенията и консултации с личен лекар и специалист, извършване на физически дейности по време на работа и извън работа, изчисляване на индекс на телесна маса. На въпросите отговаря всяко лице на 16 и повече години, член на домакинството.

PH090 Брой консултации при общопрактикуващ лекар или семеен лекар

Включват се:

- Посещения в болнични заведения като извънболничен пациент;
- Посещения и консултации при общопрактикуващ лекар, включително и в чужди държави, напр. по време на почивка.

Изключват се:

- Контакти с медицинска сестра от името на общопрактикуващ лекар, например за получаване на рецепта; с цел лабораторни изследвания или посещения за предписани и назначени лечебни процедури (напр. инжекции);
- Контакти по телефона (дори и с лекар) без да се консултираш за личното си здраве (напр. просто за записване на час за преглед с лекар);
- Посещения като придружител на друго лице, напр. дете или възрастен роднина.

PH100 Брой консултации с лекар или хирург специалист

Включват се:

- Консултации с педиатър, акушер-гинеколог и гинеколог, офталмолог и психиатър;
- Посещения в Спешно отделение (това са посещения в болничните отделения за спешна помощ);
- Амбулаторни посещения (това са посещения в болничните амбулаторни отделения);
- Посещения при лекар специалист или хирург в чужди държави, напр. по време на почивка.

Изключват се:

- Контакти с медицинска сестра от името на лекаря, например за получаване на рецепта; с цел лабораторни изследвания или посещения за предписани и назначени лечебни процедури (напр. инжекции);
- Посещения при общопрактикуващ лекар или стоматолог;
- Контакти с лекар по време на хоспитализация;
- Контакти по телефона (дори и с лекар) без да се консултираш за личното си здраве (напр. просто за записване на час за преглед с лекар);
- Посещения като придружител на друго лице, напр. дете или възрастен роднина.

HS200 Финансова тежест за медицински грижи

Въпросите се отнасят за разходи, направени през последните 12 месеца. Включват се разходите свързани със:

- Здравни грижи за различни нужди (лечение, рехабилитация, профилактика) в различните му форми (хоспитализация, домашно лечение, амбулаторно лечение, дневно);
- Грижи за психичното здраве;
- Превантивни медицински услуги;
- Потребителска такса за здравноосигурени лица.

Изключват се:

- Вземането на лекарства с рецепта и без рецепта;
- Стоматологични услуги.

Разходите за задължителни или доброволни здравноосигурителни вноски трябва да бъдат изключени като цяло.

- ***RH080 Брой посещения при зъболекар или ортодонт***

Включват се:

- Посещения и консултации при зъболекар, включително и в чужди държави, напр. по време на почивка.

Изключват се:

- Домашни посещения и консултации по телефона;
- Посещения като придружител на друго лице, напр. дете или възрастен роднина.

- ***HS210 Финансова тежест за стоматологични грижи***

Въпросите се отнасят за разходи, направени през последните 12 месеца. Включват се разходите свързани с:

- Здравни грижи предоставени от стоматолог или ортодонт (специалист по ортопедична стоматология);
- Превантивни стоматологични услуги.

Изключват се:

- Самолечение, вземането на лекарства с рецепта и без рецепта;
- Други медицински услуги.

Разходите за задължителни или доброволни здравноосигурителни вноски трябва да бъдат изключени като цяло.

- ***HS220 Финансова тежест за лекарства***

Въпросите се отнасят за разходи, направени през последните 12 месеца. Включват се разходите свързани с:

- Предписани лекарства;
- Непредписани лекарства;
- Билкови лекарства, хомеопатични лекарства, хранителни добавки, хормонални лекарства;
- Лекарства със специална дозировка.

Изключват се:

- Контрацептиви (таблетки или хормонални таблетки);
- Билкови чайове (ако не се смятат за лекарства).

Разходите за задължителни или доброволни здравноосигурителни вноски трябва да бъдат изключени като цяло.

- ***RH122 Вид физическа активност по време на работа***

Въпросът се задава само на респонденти, които се определят като наети или самонаети лица (въпрос P2 = 1 до 4 вкл.) и се отнася до физическата активност, свързана с основната дейност/работа на респондентите, която те имат в една обичайна седмица.

Респондентът отговаря за една типична, обичайна седмица от неговото ежедневие, а не за конкретен период. Ако през различни седмици (дни) той има физически натоварвания в различна степен, то отговора му трябва да бъде на базата на средна оценка за основните дейности, с които се занимава.

Отговор 5 „Не извършва никакви дейности, свързани с работа“ се отбелязва само за лица, които не се определят като заети или наети (въпрос P2 е по-голямо от 4).

Работа: Под работа се има предвид основната работа (платена или доброволна).

Предимно в седнало или предимно в изправено положение: отнася се до работните задачи, които включват леко физическо усилие, най-вече дейности в седнало или изправено положение. Дейности, които изискват стоене изправен, но не включват допълнителни физически усилия трябва да бъдат включени.

Примери:

- Седнало положение на работа: лека офисна работа, работа на бюро, четене, писане, рисуване, използване на компютър, говорене или разговори по телефона, учене, шофиране на кола или камион, шиене и т.н.
- Изправено положение по време на работа, което не включва допълнително физическо усилие: преподаване, услуги в сферата на продажбите, фризьорски и козметични услуги, управление на трафика и т.н.

Предимно ходене или задачи свързани с умерено физическо усилие: отнася се до работните задачи, които включват най-вече ходене или задачи, които включват умерено физическо усилие.

Примери:

- Ходенето по време на работа: доставки (писма, пратки), носене на леки товари, поливане на тревата или градината, сестрински грижи и т.н.
- Задачи на умерено физическо усилие: леки ремонтни дейности като електро, ВиК услуги, автомобилни ремонти, работа с машини или инструменти, пробиване, боядисване, медицински сестри, домакински задачи, включващи средно физическо усилие, като напр. почистване на дома, пазаруване или игра с децата и т.н.

Предимно тежък труд или физически трудна работа: отнася се до работните задачи, включващи тежки физически усилия.

Примери: използването на тежки електрически инструменти, тежки строително-монтажни дейности, дърводобивни дейности, работа в мини, рудници, пренасяне на тежки товари, товаро-разтоварителни дейности на тежки материали, подреждане или цепене на дърва, тежка селскостопанска работа и т.н.

- ***RH132 Честота на физическа активност (с изключение на труд) в типична седмица***

Въпросът се отнася до честотата на физическата активност в една типична за респондента седмица. Това е времето, прекарано в спорт, фитнес или друга спортна дейност (напр. бързо ходене, игри с топка, бягане, колоездене или плуване, аеробика, бадминтон). Този вид физическа активност обикновено се практикува през свободното време.

Спорт: отнася се до физическа активност, която е редовна и изискваща необходимите умения. Спортът често се свързва с физическа дейност, състезателни или забавни игри.

Примери: игри с топка, лека атлетика, състезания по колоездене, бягане, плуване и т.н.

Фитнес: отнася се до физически упражнения за запазване или подобряване на физическата форма.

Примери: тренировки за издръжливост, упражнения за сила, упражнения за растягане и т.н.

Развлекателна физическа активност (през свободното време): се отнася до дейността за отпих чрез извършване на физически дейности, които водят до задъхване или ускоряване на сърдечният ритъм.

Примери: скандинавско ходене, бързо ходене, игри с топка, бягане, колоездене, плуване, аеробика, гребане, бадминтон и други

Придвижване (пътуване до работното място): се отнася до дейности за достигане на определени места и обратно. Пътуването на дълги разстояния не трябва бъде включено тук.

Примери: ходене или каране на велосипед (ролери, ролкови кънки, скейтборд) от дома до работа / училище и обратно, от работа на пазар и от пазар до дома.

- ***RH142 Честота на консумирането на плодове***

Въпросът се отнася до честотата на консумация на плодове през обичайно протичаща седмица (включително почивните дни). Плодовете могат да бъдат под всякаква форма – пресни, замразени, изсушени или от консерва (компоти). Те могат да бъдат нарязани на малки парчета или под формата на пюре.

Изключват се всички видове сокове – прясно изцедени, от концентрат, обработени плодове или с изкуствени подсладители.

- ***RH152 Честота на консумирането на зеленчуци***

Въпросът се отнася до честотата на консумация на зеленчуци или салата през обичайно протичаща седмица (включително почивните дни).

Включва се консумацията им под всякаква форма – например супи (топли и студени), консервираните зеленчуци, зеленчукови ястия (вкл. бобови – боб, леща, грах). Те могат да бъдат на малки парчета или под формата на пюре. Изключват се всички видове сокове – прясно изцедени, от концентрат, обработени зеленчуци с изкуствени подсладители и т.н. Картофите и други подобни храни богати на въглехидрати, напр. хляба и зърнените храни не се включват.

- ***RH101 Затруднено виждане, дори когато носите очила или контактни лещи***

Целта на променливата е да оцени функционалните ограничения за виждане, независимо от причините за ограниченията (по рождение, заболяване, злополука, старост и др.).

Затрудненото виждане включва проблемите на късогледството, далекогледството, нощната слепота (кокоша слепота). Затруднение във виждането се отнася дори и за едното око, ако лицето изпитва затруднения да вижда пред себе си. Но не се включват проблеми с периферното зрение.

Идеята е да се измери ограничението в дългосрочен план (хронично ограничение), така че всички временни проблеми следва да бъдат изключени.

Използването на помощни средства за подобряване на зрението включва използването на всякакви средства, които подобряват зрителния капацитет на лицето (очила, контактни лещи и др.)

- ***RH111 Трудности със слуха, дори при използване на слухов апарат***

Въпросът се отнася до оценка на функционалните възможности на човек да чува в тиха или шумна стая.

Слуховите затруднения включват редица проблеми, като: възприемане на силата на звука и честотата, неразграничаване на реч от фоновия шум, и локализация на звуци (звуци от различни източници). Затрудненията могат да засягат чуването с едното или с двете уши.

Този въпрос трябва да събере информация за дългосрочни (хронични) проблеми, като изключва временни трудности.

Използването на помощни средства за подобряване на слуха включва използването на всякакви средства, които подобряват слуховия капацитет на лицето (слухови апарати, импланти и др.)

- ***RH121 Затруднено ходене или изкачване на стъпала***

Чрез този въпрос се изучават ограниченията при извършването на действието „ходене”, а не ограниченията в ходенето поради други функционални проблеми. Въпросът оценява възможностите на анкетираното лице да ходи без бастун или друго помощно средство или помощ от друг човек. Например, за слепите хора кучето водач не е помощното средство по отношение на ходенето им.

Изкачване на стъпала се отнася до придвижването нагоре или надолу по стълби.

Затруднения при ходене или изкачване на стъпала включва набор от проблеми, свързани с мобилността, включително проблеми при ходене на къси или дълги разстояния; проблеми при ходене нагоре или надолу по стъпала, неспособност да се измине каквото и да е разстояние без да спира да си почине; неспособност да ходи, без да използва помощни устройства; неспособност да стои дори за кратък период от време и се нуждае от инвалидна количка, за да стигне от едно място на друго. Трудностите, произтичащи от нарушения в равновесието, издръжливостта, или други не-мускулно-скелетни системи са включени. Всяко затруднение с ходене (независимо дали е на плоска земя или нагоре или надолу по стъпала) трябва да бъде включено.

Този въпрос трябва да събере информация за дългосрочни (хронични) проблеми, като изключва временни трудности.

Способността да ходиш или да изкачваш стълби не трябва да се извършва с каквато и да е било помощ от друго лице или помощно устройство. Помощните средства за ходене включват хирургически обувни принадлежности (чорапи, обувки), бастуни, шини, патерици, протези и т.н. Ако е необходимо друг човек да Ви държи за ръка, това се счита за помощ. Някои протези или изкуствени крайници, според това как се използват и дали са смятани като част тялото, могат да не бъдат смятани като помощни средства. Използването на парапети като цяло не се смята за използване на помощни средства.

- ***RH131 Трудности при спомняне/припомняне или концентриране***

Въпросът има за цел да оцени функционалните способности на човек да си припомни и да се концентрира.

Спомнянето се отнася за конкретното лице и неговия/нейния капацитет да си припомня какво се случва около него. Това означава, че индивидът може да си спомни или да помисли отново за нещо, което се е случило в миналото (в близкото минало или по-назад). При по-младите хора, помненето често е свързано със съхраняване на факти научени в училище и способността да се сети за тях, когато е необходимо.

Концентрацията се отнася психическата способност да се постигне някаква задача, като четене, изчисляване или научаване на нещо. Тя е свързана с акцент върху задачата, която трябва да се изпълни. Това е акт на насочване цялото внимание върху един обект или съсредоточаване, без разсейване, върху едно нещо.

Трудности при спомнянето или концентрирането - обхващат много различни проблеми; лице, което има проблем с ориентирането; или не е в състояние да се концентрира върху това, което прави; или лице, което забравя, къде се намира; или какъв месец е. Човек с трудности да си спомни какво някой току що му е казал, или изглежда объркан или уплашен от повечето неща. Тук трябва да бъде включено всяко затруднение със спомнянето, концентрирането или разбирането какво се случва около един човек. Не трябва да се включват трудности при спомняне или концентриране, предизвикани от ежедневни ситуации, като например висока натовареност, стрес или в резултат на злоупотребата с наркотични вещества.

Този въпрос трябва да събере информация за дългосрочни (хронични) проблеми, като изключва временни трудности.

- ***RH141 Трудности при полагане на грижи за себе си, като миене на цялото тяло или обличане***
- ***RH151 Трудности при общуване (в ежедневни езикови ситуации – например лицето да разбира другите и те да го разбират)***

Целта на следващите въпроси е да бъде събрана информация за някои аспекти и навици от ежедневието на анкетираните, които имат отношение към здравето като цяло. С въпросите за ръста и теглото на анкетираните лица ще се изчислява Индекс на телесна маса.

- ***RH110A Колко тежите без дрехи и обувки?***

Стойността се записва в килограми, като при отговора се допуска приблизителна оценка, ако респондента не знае точното тегло. При бременни жени се посочва теглото преди бременността.

- ***RH110B Колко сте висок (а) без обувки?***

Стойността се записва в сантиметри (без обувки), като при отговора се допуска приблизителна оценка, ако респондента не знае точните сантиметри.

- ***RH171 Тютюнопушене през последните 12 месеца***

Целта е да се оцени честотата на разпространение на тютюнопушене през последните 12 месеца. При отговора трябва да се имат предвид всички изделия - не само цигари, но и пури, лула, саморъчно

навити цигари, цигарета, наргиле, електронни устройства за нагриване на тютюн (IQOS, GLO и др.). Включват се и електронните цигари и всички видове вейп-устройства.

- ***PW180 Честота на консумация на всякакъв вид алкохолни напитки***

Въпросът се отнася до честотата на консумация на алкохол през последните 12 месеца, предхождащи интервюто.

Термина „алкохолна напитка“ се отнася до всички видове напитки, които съдържат алкохол (бира, вино, спиртни напитки, коктейли, домашно направен алкохол – например домашна ракия) включително и слабо алкохолните. При отговора на въпроса е без значение количеството на употребата. Важна е субективната преценка на респондента.

БЛАГОСЪСТОЯНИЕ

Всички въпроси от модула се задават на индивидуално ниво и на тях отговарят всички лица в домакинството на възраст 16 и повече години. Не се допуска косвено интервю. Референтния период за почти всички целеви променливи е текущата ситуация (в момента на интервюто). Пет от въпросите, които са свързани с емоционалното състояние на респондента се отнасят за последните 4 седмици.

- ***PW010 Обща удовлетвореност от живота***

Удовлетворението от живота представлява информация за това как респондентът оценява живота си като цяло. Терминът "живот" обхваща всички области на живота на даден човек в определен момент от времето (през последните дни). Променливата се фокусира върху това, как хората се чувстват " през последните дни", вместо да определят по-дълъг или по-кратък период от време. Намерението не е да се получи емоционалното състояние на респондента в даден момент, а да се направи преценка за тяхното ниво на удовлетворение.

- ***PW030 Удовлетвореност по отношение на финансовото положение***

Респондентът трябва да направи широка оценка на всички области на финансовото състояние на своето домакинство в момента на интервюто. Трябва да вземе предвид адекватността на доходите, нивото на спестяванията, способността да изплати дълга и дължимите суми, способността да посрещне големи неочаквани разходи.

- ***PW160 Удовлетвореност от личните връзки***

При отговорът на този въпрос, респондентът трябва да вземе предвид отношенията с всички хора, с които прекарва времето си (например семейство, приятели, колеги от работа, съседи).

- ***PW120 Удовлетвореност от начина на използване на времето (количество свободно време)***

Респондентът трябва да направи оценка на времето, което той/тя прави, за да върши нещата, които обича да прави (хоби, свободно време, свободно време).

- ***PW191 Доверие в другите***

Променливата се отнася до мнението / чувството на респондента.

"Социалното доверие“ е основна ценност или вяра; абстрактно оценяване на моралните стандарти на обществото, в което живеем.

- ***PW090 Усещане за щастие***

Променливата се отнася до чувството на респондента до каква степен се чувства щастлив през последните четири седмици.

- ***PW230 Чувство за самота***

Променливата се отнася до чувството на респондента. Той/тя трябва да посочи до каква степен се е чувствал самотен през последните четири седмици.

Чувствата за самота не е синоним на това, че сме сами, а това включва чувството на изолация, на несвързаност с другите и чувството, че не принадлежиш към обществото.

- ***PW180 Помощ от роднини, приятели или съсед***

Променливата се отнася до възможността на респондента да иска и получава морална помощ или услуги от близки, приятели или съсед или други лица, които респондентът познава. Става въпрос за възможността да потърси помощ, независимо дали респондентът се нуждае от нея или не.

- ***PW240 Усещане за социално изключване***

Променливата се отнася до мнението / чувството на респондента.

"Социалното изключване" включва липсата на ресурси, права, стоки и услуги и невъзможността да участват в нормалните взаимоотношения и дейности, достъпни за мнозинството от хората в едно общество, било то икономически, социални, културни или политически. Изключването засяга качеството на живот на индивидите.

Дефиницията предполага липса на ресурси за участие, но и чувство за отхвърляне от обществото или определени групи или отхвърляне на обществото или определени групи в обществото.

Обикновено тези, които са уязвими към изключване, включват: хора в бедност, самотни родители, безработни, хора с увреждания, лица, които се сблъскват с дискриминация въз основа на пол, раса, сексуалност или увреждане, бездомни хора, в училище, хора с малка образователна квалификация, хора с ниско самочувствие, хора със затруднения при пристрастяването и общности в области на бедност.

Човек може да се чувства невключен поради: произход, религия, пол, статус на дейност, увреждане, материални обстоятелства, сексуална ориентация, език, възраст, външен вид, националност и т.н.

УЧАСТИЕ В СОЦИАЛНИЯ И КУЛТУРНИЯ ЖИВОТ

Всички въпроси от модула се задават на индивидуално ниво и на тях отговарят всички лица в домакинството на възраст 16 и повече години. Не се допуска косвено интервю. Референтния период е последните 12 месеца.

Въпроси **PS010, PS020, PS030, PS040** се отнасят до посещение на кинопрожекции, представления на живо, културни обекти и спортни прояви. При положителен отговор се посочва броя на посещенията, а при отрицателен отговор се посочва най-важната причина.

Представления на живо включва посещение на театър, концерт, опера, балет, танцови прояви и други. Представления на живо провеждани на улицата или в парк също трябва да се включват. Участието на лицето в представление на живо не се включва.

Културни обекти са исторически паметници, музеи, художествени галерии, археологически паметници и други.

Въпрос „**PS041**. Практикувате ли някаква дейност (хоби) свързана с фотография, пеене, танцуване, рисуване, занаятчийство, писане на разкази и др.“ се отнася само към дейности, които се извършват като хоби. Всички професионални дейности се изключват.

С въпрос **PS042** се събира информация за четенето на книги през последните 12 месеца. Включват се и електронни и аудио книги. При положителен отговор се записва броя на книгите, а при отрицателен основната причина.

Въпроси **PS050, PS060, PS070, PS080** се отнасят до честотата на срещи/ контакти с роднини/ приятели. Отнася се за лицата, които не живеят в домакинството. Случайната среща с роднини/приятели не се смята за "среща", т.е. срещата трябва да бъде планирана. Среща означава прекарване на определено време за определени дейности в дома или извън дома. Контакт с роднини/приятели може да се извършва по телефон, SMS, писмо, факс, интернет (електронна поща, Skype, Facebook, FaceTime или други социални мрежи, както и други средства за комуникация по Internet, и т.н). Контактът трябва да бъде чрез писма или разговори. Ако само се споделят снимки или постове не се счита за контакт с

роднини/ приятели. Ако респондентът се среща/ контактува с много роднини/приятели, то следва всички срещи да бъдат отнесени.

Формална доброволческа дейност (**PS110**) включва извършването на някакъв вид неплатена и незадължителна работа чрез организация, клуб, религиозна общност и други. Дейностите могат да включват оказване на помощ на други лица, дейности свързани с околната среда (почистване на зелени площи, залесяване), животни (работа в приют за бездомни животни) или други общности.

Участие в неформални доброволчески дейности (**PS111**) се отнася за дейности, които се случват без предварителна организация и обикновено се извършват индивидуално, без заплащане. Неформалните доброволни дейности могат да включват

- Помагане на други хора, включително и членове на семейството, които не живеят в едно домакинство (например готвене за другите; грижа за хора в болница / възрастни; извеждане на хора на разходка, пазаруване и т.н.);
- Помагане на животни (например грижа за бездомни животни);
- Други неофициални доброволчески дейности, като почистване на плаж, гора и т.н.

Изключват се дейности, които индивидът предприема за собственото си домакинство, в работата си или в рамките на доброволни организации.

Активното гражданство (**PS102**) се свързва с дейности като:

- участие в дейността на политическа партия;
- участие в обществена консултация;
- мирен протест (включително подписване на петиция, участие в демонстрация);
- писане на писмо до политик;
- писане на писмо до медиите;
- активно участие чрез Интернет (например петиция, писмо, и т.н.)

Участието в избори (местни, за парламент и други) не трябва да се счита за активно гражданство.

AD-НОС МОДУЛ НАСТАНЯВАНЕ И УСЛОВИЯ НА ДЕЦА В РАЗДЕЛЕНИ СЕМЕЙСТВА

Група А за всяко лице на възраст 0-17 години, член на домакинството

Тази група въпроси се отнасят до всички деца на възраст 0-17 години, които са текущи членове на домакинството.

- ***NK010 Има ли детето родител, който живее извън домакинството (не е член на домакинството)***

Променливата има за цел да събере информация за децата, които са членове на домакинството и един от техните родители е част от друго домакинство.

Променливата трябва да събира информация за:

- Деца, чиято майка не е член на домакинството и баща, който е член на домакинството;
- Деца, чийто баща не е член на домакинството и майка, която е член на домакинството;
- Деца, живеещи с единия от родителите, но не познават другия;

Не се включват:

- Деца, които са членове на домакинството и чиито родители живеят заедно;
- Деца, които са членове на домакинството и живеят с един от родителите (майка или баща), а другият родител е починал;
- Деца, живеещи с баба и дядо, чичо/леля или други роднини, но не знаят или нямат баща и майка, живеещи в домакинството

Ако в домакинството има дете, на което другия родител живее извън домакинството се задават въпроси RK050_1, RK060_1, RK070_1, RK080_1

- ***RK050_1 НАЛИЧИЕ НА ДЕТСКА СТАЯ (ВКЛЮЧИТЕЛНО СПОДЕЛЕНА С БРАТА И***

СЕСТРИ)

Отговорът да има спалня за детето зависи от възрастта на детето, напр. Децата на 1 година няма да имат нужда от собствена стая.

Стаята може да бъде само за детето, но също така може да бъде и споделена с други деца от домакинството. В този случай отговорът може да бъде „Да“.

Липсата на стая, специално предназначена за детето, може да бъде по различни причини (финансови проблеми, детски предпочитания, предпочитания на други деца и т.н.).

- ***RK060_1 ЧЕСТОТА НА ПРЕКАРАНОТО АКТИВНО ВРЕМЕ С ДЕТЕТО (ХРАНЕНЕ, ИГРИ, ДОМАШНИ, РАЗХОДКИ, РАЗГОВОРИ И ДР.)***

Тази променлива има за цел да измери честотата на прекараното време (лице в лице) с детето. Изключени са нефизически контакти като разговори по телефона или в социалните медии.

Не е необходимо физическият контакт да е само у дома, той може да бъде в парк, в кино, в училището, в дома на партньора и т.н.

Променливата събира информация за честотата, а не за продължителността или качеството на прекараното време.

Тази информация трябва да се събере за всяко дете.

Ако детето живее с двамата родители в домакинството, трябва да се вземе предвид времето, прекарано с всеки от родителите. Ако един от родителите прекарва повече време с детето, отколкото другият родител, тогава трябва да се вземат предвид отговорите от родителя, който прекарва повече време с детето/децата.

- ***RK070_1 БРОЙ НОЩУВКИ НА МЕСЕЦ, КОИТО ДЕТЕТО ПРЕКАРВА В ДОМАКИНСТВОТО (СРЕДНО)***

Този въпрос се събира за деца на възраст 0-17 години, които са членове на домакинството, но имат родител, пребиваващ извън домакинството.

Променлива има за цел да предостави информация за това колко често детето преспива при другия родител.

Например, ако детето прекарва половината от времето с единия родител и половината от времето с другия, броят на дните трябва да се раздели като всеки родител има 15 дни на месец. Ако детето прекарва само училищните ваканции, трябва да се предостави средомесечната бройка.

- ***RK080_1 МЕСТОЖИВЕЕНЕ И УПРАЖНЯВАНЕ НА РОДИТЕЛСКИ ПРАВА***

Променливата събира информация за деца на възраст 0-17 години, които са членове на домакинството, но имат родител, пребиваващ извън домакинството. Въпросът има за цел да получи информация за законното попечителство над детето (законното право да взема решения относно детето, дори и в действителност да е различно).

Въпросът не събира информация за обичайното местоживее на детето или кой се грижи детето.

Информацията трябва да се събира за всяко дете.

Група „Б“ за всички лица на 16 и повече години

На всички лица на 16 и повече години, текущи членове на домакинството се задава въпрос за деца извън домакинството (***RK010. Имате ли дете/деца (0-17 години), които живеят извън или в домакинството?***).

В зависимост от отговора се попълват съответните въпроси или е край на модула.

Група Б1. За всяко лице на 16 и повече години, което е родител на дете/деца на 0-17 години в домакинството.

Тази група въпроси от модула се отнасят до всички лица текущи членове на домакинството на 16 и

повече години.

- ***РК020_1 СМЯТАТЕ ЛИ ЧЕ ПРЕКАРВАТЕ ДОСТАТЪЧНО ВРЕМЕ С ДЕТЕТО СИ?***
- ***РК020_2 ОСНОВНА ПРИЧИНА ДА НЕ ПРЕКАРВАТЕ ДОСТАТЪЧНО ВРЕМЕ С ДЕЦА, КОИТО СА ЧЛЕНОВЕ НА ДОМАКИНСТВО***

Въпросите трябва да се задават на двамата родители поотделно, в случай че и двамата живеят в домакинството и двамата попълват частта от индивидуалния въпросник. Въпросът трябва да се зададе, дори ако те отговарят за едно и също дете.

Основната причина е тази, която респондентът възприема като най-важна. Отговорът трябва да бъде въз основа на самооценката на респондента.

Например, ходенето на работата съвпада с времето, когато детето е на детската градина, но през следобед детето е у дома и майката може да се грижи, играе и т.н. с него, но вместо това тя трябва да учи или да отиде до университета, следователно основната причина е: „2-Обучение“.

Ако лицето има две или повече деца в домакинството, трябва да му бъде зададен този въпрос, за всички деца. Ако човек има две или повече деца, един и същ отговор ще се отнася за всички деца, дори може да има различни причини да не прекарват време с децата (напр. с по-малкото дете и т.н.), но отговорът трябва да вземе предвид всички деца в домакинството. Ако в дадено домакинство майката/бащата не прекарват време поне с едно от децата, тогава се приема, че на всички деца, принадлежащи към това домакинство липсва времето и трябва да се посочи основната причина.

Времето, прекарано с детето, няма ограничение в часовете, за да се счита за достатъчно. Тя се основава на самооценка, как родителят се чувства за времето, прекарано с детето (децата).

Времето, прекарано заедно по време на хранене, игри, помощ с домашните, разходки, спортуване, отвеждане до/от училище и т.н., трябва да се вземе предвид. Времето, прекарано в комуникация чрез социални медии/телефон и т.н., трябва да бъде изключено.

Ако човекът смята, че прекарва достатъчно време с детето, трябва да бъде избран отговор „8-нищо не ми пречи да прекарвам повече време с децата“.

Група Б2 - Информация за лицата, които имат дете/деца извън домакинството

На всички лица на 16 и повече години, текущи членове на домакинството, които са посочили че имат дете/деца извън домакинството се задават въпросите от групата.

С първия въпрос ***НК020 Колко деца, които не са членове на домакинството, живеят извън домакинството?*** трябва да се установи броя на децата, за които ще се събира информация. Въпросите трябва да бъдат зададени за всяко дете поотделно.

- ***РК020 ВЪЗРАСТ НА ДЕТЕТО, КОЕТО НЕ Е ЧЛЕН ЗА ДОМАКИНСТВО***

Възрастта се отнася до възрастта на детето към момента на интервюто.

- ***РК030_1 СМЯТАТЕ ЛИ ЧЕ ПРЕКАРВАТЕ ДОСТАТЪЧНО ВРЕМЕ С ДЕТЕТО СИ?***
- ***РК030_2 ОСНОВНА ПРИЧИНА ДА НЕ ПРЕКАРВАТЕ ДОСТАТЪЧНО ВРЕМЕ С ДЕЦА, КОИТО НЕ СА ЧЛЕНОВЕ НА ДОМАКИНСТВОТО***

Тази променлива събира информация за основната причина, поради която респондента не прекарва достатъчно време с децата, които не са членове на домакинството (пребивават в друго домакинство, но имат родител в интервюираното домакинство).

Основната причина е тази, която респондентът възприема като най-важна. Отговорът трябва да се основава на самооценката на респондента.

Ако лицето има две или повече деца извън домакинството, трябва да му бъде зададен този въпрос за всички деца. Ако са различни причините да не прекарва време с децата, респондентът трябва да избере причина, която е по-трудно да се преодолее.

Времето, прекарано с детето/децата по време на хранене, игри, помощ с домашните, разходки,

спортуване, водене до/от училище и т.н. и т.н., трябва да се вземат предвид. Комуникация чрез социални медии/телефон и т.н., трябва да бъде изключено.

Ако човекът смята, че прекарва достатъчно време с детето/децата, трябва да бъде избран отговор – „8-нищо не ми пречи да прекарвам повече време с децата“.

- ***RK030 ОБИЧАЙНО ВРЕМЕ НЕОБХОДИМИ НА РОДИТЕЛЯ, ЗА ДА СТИГНЕ ДО ДЕТЕТО, КОЕТО НЕ Е ЧЛЕН НА ДОМАКИНСТВОТО***

Тази променлива има за цел да събере информация за това колко време (обикновено) отнема на родителя да стигне до детето, което не е член на домакинството.

Ако се използват няколко вида транспорт, тогава се препоръчва да се използва понятието транспортното средство, което е „нормално използвано“ или транспорт – „обикновено използван“.

В случаите, когато родителят няма контакт с детето, отчетените минути трябва да бъдат „0“.

- ***RK040 ЧЕСТОТА НА КОНТАКТИТЕ (ЧРЕЗ ТЕЛЕФОН, СОЦИАЛНИ МЕДИИ И ДР.) ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 12 МЕСЕЦА С ДЕТЕТО, КОЕТО НЕ Е ЧЛЕН НА ДОМАКИНСТВО***

Тази променлива има за цел да измери честотата на не директните контакти – чрез телефон, социални медии и т.н., с децата на възраст 0-17 години, които пребивават извън домакинството, но чийто един родител пребивава в наблюдаваното домакинство.

Ако се използват няколко различни метода, например веднъж по телефона, друг ден през Instagram и друг ден чрез чат клиент и т.н., всички тези методи за контакт трябва да бъдат отчетени.

Променливата събира информация за честотата, а не за продължителността или качеството на прекараното време.

Тази информация трябва да се докладва за всяко дете.

- ***RK050_2 НАЛИЧИЕ НА ДЕТСКА СТАЯ (ВКЛЮЧИТЕЛНО СПОДЕЛЕНА С БРАТА И СЕСТРИ)***

Отговорът да има спалня за детето зависи от възрастта на детето, напр. Децата на 1 година няма да имат нужда от собствена стая.

Стаята може да бъде само за детето, но също така може да бъде и споделена с други деца от домакинството. В този случай отговорът може да бъде „Да“.

Липсата на стая, специално предназначена за детето, може да бъде по различни причини (финансови проблеми, детски предпочитания, предпочитания на други деца и т.н.).

- ***RK060_2 ЧЕСТОТА НА ПРЕКАРАНОТО АКТИВНО ВРЕМЕ С ДЕТЕТО (ХРАНЕНЕ, ИГРИ, ДОМАШНИ, РАЗХОДКИ, РАЗГОВОРИ И ДР.)***

Тази променлива има за цел да измери честотата на прекараното времето (лице в лице) с деца на възраст 0-17 години, които пребивават извън домакинството, но чийто родител пребивава в извадковото домакинство. Изключени са нефизически контакти като разговори по телефона или в социалните медии

Не е необходимо физическият контакт да е само у дома, той може да бъде в парк, в кино, в училището, в дома на партньора и т.н.

Променливата събира информация за честотата, а не за продължителността или качеството на прекараното време.

Тази информация трябва да се събере за всяко дете.

- ***RK070_2 БРОЙ НОЩУВКИ НА МЕСЕЦ, КОИТО ДЕТЕТО ПРЕКАРВА В ДОМАКИНСТВОТО (СРЕДНО)***

Този въпрос се събира за деца на възраст 0-17 години, които не са членове на домакинството, но имат родител в интервюираното домакинство.

Променливата има за цел да предостави информация за това колко често детето преспи в интервюираното домакинство.

Например, ако детето прекарва половината от времето с единия родител и половината от времето с другия, броят на дните трябва да се раздели като всеки родител има 15 дни на месец. Ако детето прекарва само училищните ваканции, трябва да се предостави средомесечната бройка.

- ***RK080_2 МЕСТОЖИВЕЕНЕ И УПРАЖНЯВАНЕ НА РОДИТЕЛСКИ ПРАВА***

Променливата събира информация за деца на възраст 0-17 години, които не са членове на домакинството, но имат родител в интервюираното домакинство. Въпросът има за цел да получи информация за законното попечителство над детето (законното право да взема решения относно детето, дори и в действителност да е различно).

Въпросът не събира информация за обичайното местоживее на детето или кой се грижи детето.

Информацията трябва да се събира за всяко дете.

ДОПЪЛНИТЕЛЕН МОДУЛ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА COVID-19

Евростат препоръчва да се включат в изследването SILC 2021 няколко допълнителни променливи за въздействието на COVID-19 върху доходите на домакинствата. Избраните променливи трябва да допълват основните променливи и да предостави информация за това как кризата COVID-19 повлия на доходите и условията на живот на респондентите. Променливите се отнасят до промени в доходите, обезщетенията, образованието на децата, условията на труд и здравето.

Информацията за развитието на доходите се прилага на ниво домакинство и се отнася до домакинството като цяло. Информацията трябва да бъде получена от лицето даващо информация за домакинския въпросник.

- ***HI010 Промяна в доходите на домакинството през последните 12 месеца***

Променливата събира информация дали има промяна в доходите на домакинството на респондента през последните 12 месеца.

Отговорът трябва да се основава на субективното усещане на респондентите за промяната в доходите.

- ***HI012 Промяна в дохода като въздействие на COVID-19***

Променливата събира субективното мнение на домакинството, дали промяната в дохода е свързана с въздействието на COVID кризата.

- ***HI020 Причина за увеличението на доходите***

При наличие на увеличаване на доходите на домакинството, респондентът трябва да даде информация за причината на това увеличение.

- ***HI030 Причина за понижението на доходите***

При наличие на намаляване на доходите на домакинството, респондентът трябва да даде информация за причината на това намаляване.

- ***HI040 Очаквания за бъдещите доходи на домакинството***

Тази променлива събира информация за това как респондентът смята, че доходите на неговото домакинство ще се променят в следващите 12 месеца.

- ***Финансова помощ (финансирана от правителството) от схеми свързани с COVID-19 кризата през 2020 г. на ниво домакинство (HY150)***

Финансовата подкрепа от свързаните с COVID-19 схеми за подпомагане се дефинира като плащания, извършени през референтния период на дохода от правителството за обезщетения към лицата и домакинствата. Тук се включват обезщетенията, получени с цел подкрепа на домакинствата или членовете на домакинствата в борбата с пандемията от COVID-19. Помощите биват различни по вид и различни като източник – за деца, безработица, болест и др.

- **Месечна помощ за семейства с деца при затворени детски градини и училища (НУ150_1):**

Размерът на помощта за семейство с едно дете е равен на минималната работна заплата, определена за страната – 610 лв., а с две и повече деца – 150 на сто от нея – 915 лв.

- **Еднократна помощ от 375 лв. за семейства с деца (НУ150_2)**

Помощта се отпуска за родители на ученици до 7 клас, навършили 14 години, както и семейства, в които единият или двамата родители са останали без работа, но нямат право на обезщетение за безработица.

Право на тази помощ имат и семейства с деца, в които към момента на заявяване й двамата или единият от родителите няма право на платен отпуск и са ползвали минимум 20 работни дни неплатен отпуск поради невъзможност да работят от къщи. Същите права имат и родителите, които сами отглеждат децата си.

Кандидатите не трябва да имат доходи от втори трудов договор, наем, рента, аренда и др., както и не трябва да са включени в схемата за компенсации за запазване на работните места, добила популярност като мярката 60 на 40.

Двамата родители или самотният родител трябва да са осигурявани по реда на Кодекса за социално осигуряване в последните 6 месеца. Това условие няма да се прилага за безработните родители без право на обезщетение за безработица.

Еднократна помощ от 375 лв. се отпуска и на доброволни приемни семейства и семейства на близки и роднини, при които е настанено дете по реда на Закона за закрила на детето, които отговарят на критериите за получаването й.

- **Еднократна помощ за ученици в осми клас (НУ150_3)**

Еднократна помощ за ученици, записани в осми клас на държавно или общинско училище, за покриване на част от разходите в началото на учебната 2020 – 2021 година в размер 250 лв., когато децата живеят постоянно в страната и не са настанени за отглеждане извън семейството по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето. Помощта се отпуска при условие, че средномесечният доход на член от семейството за предходните 12 месеца е по-нисък или равен на 450 лева.

Еднократната целева помощ се предоставя независимо от дохода на семейството за деца с трайни увреждания; деца с един жив родител и деца, настанени в семейства на роднини и близки и приемни семейства.

- **Финансова помощ (финансирана от правителството) от схеми свързани с COVID-19 кризата през 2020 г. на индивидуално ниво (РНУ150):**

- **Допълнително възнаграждение за медицинските специалисти (РНУ150_1)**
- **Мярка за запазване на заетостта в секторите „Транспорт“ и „Туризъм“:**

Насочена към работодатели за наетите лица (РНУ150_2) и самоосигуряващи се лица (РНУ150_7), определени с Решение № 429 на Министерския съвет от 2020 г.

Сфери на икономическа дейност: „Транспорт“, „Хотелиерство и ресторантьорство“ и „Туризъм“.

Мярката включва изплащане на компенсации в размер на 290 лв. месечно за запазване на заетостта на работниците и служителите за период до 6 месеца.

- **Заетост за теб (РНУ150_3)**

Работодатели от всички икономически сектори, с изключение на селското стопанство, могат да наемат безработни по програмата, която се финансира по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. Мярката е приоритетно насочена към фирми от секторите „Хотелиерство и ресторантьорство“ и „Туристическа агентска и операторска дейност; други дейности, свързани с пътувания и резервации“.

Безработните лица могат да бъдат наемани на пълно или непълно работно време за период до 6 месеца, през който ще получават средства в размер на минималната работна заплата и осигурителните вноски за сметка на работодателя. Лицата не трябва да са били наети при същия работодател един месец преди подаване на заявлението. След изтичане на 6-месечния срок на субсидирана заетост, работодателите ще бъдат задължени да запазят заетостта на 75% от подкрепените лица за период, равен на половината от периода на субсидирана заетост.

- **Държавна помощ от 290 лв. за запазване на 1 работно място (РНУ150_4)**

Помощта се отпуска на автобусни превозвачи, осъществяващи пътнически, градски, крайградски или междуградски превози, които са преустановили дейността си по време на и след извънредното положение; или са възстановили работа с непълно работно време за всички служители или за част от тях

- **Еднократна помощ (ваучер) за лица от първа линия за ползване на основни туристически услуги за вътрешен туризъм (РНУ150_5)**

Еднократната помощ се предоставя за ползване на основни туристически услуги за вътрешен туризъм на стойност 210 лв. за не по-малко от 7 нощувки в обекти или категоризирани или регистрирани места за настаняване, като ще се изплаща авансово в 14-дневен срок преди ползването ѝ въз основа на издадената заповед.

Лицата, имащи право на еднократната помощ, са лекари, медицински и немедицински специалисти, специализанти и други, извършващи помощни дейности в лечебните заведения за болнична помощ, служители на регионалните здравни инспекции, центровете за Спешна медицинска помощ и Националния център по заразни и паразитни болести, служители на районните здравноосигурителни каси, командировани в регионалните здравни инспекции, служители от системата на Министерството на труда и социалната политика и от системата на Министерството на вътрешните работи и от Националното ТОЛ управление, които пряко са осъществявали или осъществяват дейности, свързани с лечението, предотвратяване на разпространението и/или преодоляване на последиците от COVID-19.

- **Проект "Родители в заетост" (РНУ150_6)**

Възобновява се проект „Родители в заетост“ към Агенцията по заетостта. По него работещите семейства могат да получат помощ за гледане на децата им, като за детегледачи са допустими безработни техни роднини. Посочва се сумата, която лицето получава като наето по програмата.

- **Финансова подкрепа на програми и проекти на частни културни организации, дейци и творци, осъществяващи дейност на свободна практика в условията на извънредна епидемична обстановка (РНУ150_8).**
- **Творчески стипендии за подпомагане на млади и изтъкнати творци и на други млади специалисти в областта на културата (РНУ150_9)**

Българските творци и артисти, осъществяващи дейността си като свободни професии в областта на културата и изкуствата, ще могат да кандидатстват за финансова подкрепа от Национален фонд "Култура", ако не кандидатстват и не получават безлихвен кредит или друга финансова подкрепа на друго основание, предвидено в нормативен акт във връзка с епидемията от COVID-19.

- ***HD225 Дистанционно обучение в училище заради мерките в борбата срещу COVID-19***

Променливата има за цел да измери възможността за достъп до образование от вкъщи, когато е необходимо през периода, когато присъствените учебни занятия са били преустановени поради противоепидемиологичните мерки въведени на територията на страната. Променливата събира информация за всички деца на възраст между 5 и 15 години в домакинството.

Ако в домакинството едно от децата няма интернет връзка или има интернет връзка, но липсва компютър/мобилно устройство, тогава се приема, че всички деца в домакинството, имат ограничен достъп до уроците онлайн. Отговорът трябва да се основава на самооценката на респондента. В случаите, когато има повече от една причина, трябва да бъде посочена основната. Основната причина е тази, която респондентът възприема като най-важна.

- ***PL220 Работа от дома по време на пандемията***

Променливата за работа от вкъщи по време на пандемията, цели да се получи информация за гъвкавостта при преминаване от работа в офис към работа от разстояние. Тази променлива има за цел да измери дали трудовия живот се е променил по време на COVID-19 пандемията.

В случаите, когато респондентът работи на повече от едно място, трябва да посочи за основната си работа. В случаите, когато респондентите не могат спонтанно да изберат една категория, особено ако има повече от една, трябва да се избере основната. Разграничаването на основната причина трябва да се основава на собственото възприятие на респондента.

Работата от дома „1. през цялото време“ означава, че респондентът е преминал изцяло към работа от разстояние.

Вариантът „2. Да, но не през цялото време“ се отнася за гъвкавост в работното време или на работното място (работа в режим на график).

Когато работата за определени професии не може да бъде адаптирана към работа от разстояние (напр. Строителство), тогава трябва да се избере отговор „Не, работата ми не позволява работа от вкъщи“.

- ***RH051 Незадоволена необходимост от медицински преглед или лечение поради COVID-19 кризата***

Целта на въпроса е да се установи дали пандемията от COVID-19 е причина за неудовлетворената нужда от медицински преглед или лечение въз основа на лична оценка.

Това е допълваща променлива към RH040 Неудовлетворена нужда от медицински преглед или лечение и към RH050 Основна причина за неудовлетворена нужда от медицински преглед или лечение. Целта на променливата е да установи причините за ограничен достъп до медицинска помощ поради пандемията.

- ***RH071 Незадоволена необходимост от дентален преглед или лечение поради COVID-19 кризата***

Целта на въпроса е да се установи дали пандемията от COVID-19 е причина за неудовлетворена нужда от дентален преглед или лечение въз основа на лична оценка.

Това е допълваща променлива към RH060 Неудовлетворена нужда от дентален преглед или лечение и към RH070 Основна причина за неудовлетворена нужда от дентален преглед или лечение. Целта на променливата е да установи причините за ограничен достъп до дентална помощ поради пандемията.

- ***PMH010 Влияние на пандемията от COVID-19 върху психичното здраве***

Променливата има за цел да измери прякото или косвеното въздействие на пандемията върху психичното здраве. То влияе върху мисленето, чувствата, настроението или поведението на човек по начин, влияещ върху способността му да общува с околните и изпълнението на ежедневните задачи. Отговорът трябва да се основава на самооценка. Не трябва да се свързва с медицинска диагноза или лечение, защото те могат да бъдат краткосрочни или дългосрочни (хронични).

Нормалното психическото здраве е състояние, при което индивидът може да реализира собствения си потенциал, да се справя с нормалните стресове в живота, да работи продуктивно и по този начин да допринася за общността (WHO, 2001).

Психичното здраве често се разделя на два основни аспекта: положителен и отрицателен. Концепциите за психично здраве включват субективно разбиране за благополучие, възприемане за самоефикасност, автономност, компетентност и самоосъзнаване на интелектуалния и емоционалния потенциал на човека. Другото измерение включва самоприемане, самочувствие, личностно израстване (изразено чрез чувството за непрекъснат психологически растеж и развитие), положителни отношения с другите, усещане, че животът има цел и смисъл, самоопределение и способност за контрол върху собствения живот, контрол върху околната среда и др.

По време на интервюто всички възможности за отговор трябва систематично да се четат на респондентите. Концепцията за психичното здраве е субективна. Отговорът трябва да се основава на

самооценката на респондента. Доколкото е възможно, оценката не трябва да бъде повлияна от мнението на странично лице, независимо за кого става въпрос – интервюиращия, медицински специалист или роднина.